

ВИСТУП РЕКТОРА МАРІУПОЛЬСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

УДК 378.4.062(477.62-2Мар)(043.2)

Трофименко М.В.

кандидат політичних наук, професор кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики

РЕІНТЕГРАЦІЯ ТИМЧАСОВО ОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЙ ЧЕРЕЗ ДІЯЛЬНІСТЬ УКРАЇНСЬКИХ УНІВЕРСИТЕТІВ (НА ПРИКЛАДІ МАРІУПОЛЬСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ)

Заклади вищої освіти здавна були і залишаються осередками формування інтелектуальної еліти суспільства. Саме в стінах університетів зароджувалися передові ідеї, які були сплавом досвіду і мудрості знаних педагогів і науковців з енергією та новаторським мисленням, притаманним студентській молоді. Продовжуючи ці традиції, сучасні університети мають усі шанси стати центрами трансформації громад, особливо в умовах реалізації реформи децентралізації в Україні. В умовах російської агресії особливо варто звернути увагу на університети Сходу України, адже вони можуть стати фундаментом для реалізації стратегії повернення та переосвоєння тимчасово окупованих територій України. Більше того, вони вже роблять впевнені кроки в цьому напрямку. Ця тема є надзвичайно актуальною для українців і особливо для жителів Донбасу і для всіх, хто бажає возз'єднання території України.

У 2014–2015 рр. університети Донецької та Луганської областей вимушені були пристосовуватись до абсолютно нових умов. В результаті окупації окремих територій Донецької області частина колективів університетів прийняла рішення переміститись на підконтрольні Україні території. Що стосується Маріупольського державного університету (МДУ), через наближеність до лінії зіткнення, активізацію терористичних сил у місті Маріуполь, відбувся відтік студентів, в тому числі іноземних з університету, були обмежені міжнародні контакти, поїздки, заходи.

У Маріуполі традиційно працювали три університети: Маріупольський державний університет, Приазовський державний технічний університет, Азовський морський інститут Одеської національної морської академії. У 2015 році до Маріуполя перемістились три донецькі ЗВО: Донецький державний університет управління, Донецький юридичний інститут МВС України, Факультет №3 Донецького національного медичного університету. Протягом останніх років у Маріуполі також відкрились ще два ЗВО: Маріупольська філія Національної академії образотворчого мистецтва і архітектури та Корпоративний університет Метінвесту. Відповідно надзвичайно зросла конкуренція між ЗВО, адже кількість абітурієнтів в місті не збільшується і щороку складає близько 2 тис. осіб.

МДУ, опинившись в нових умовах, трансформував загрози у можливості, визначивши сприяння розвитку та трансформацію громади одним з основних своїх завдань. Ці питання були закладені у Стратегію розвитку МДУ до 2025 року.

Визначальними напрямками розвитку університету, що впливають на розвиток громади, в тому числі соціально-економічний, її трансформацію, сприяють реінтеграції окупованих територій є робота освітніх центрів «Донбас-Україна» та «Крим-Україна», проведення наукових досліджень, наукового супроводу діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування, міжнародні проєкти університету, навчання іноземних студентів. Університет також виступає базою проведення важливих міжнародних, суспільно-політичних форумів, конференцій тощо, що сприяють приверненню уваги до міста та регіону, залученню інвестицій, міжнародної експертизи тощо. Розглянемо більш докладно кожний із зазначених напрямів.

На світовому рівні визнано, що навіть за умов тотальної інформатизації, цифровізації, технологізації людські ресурси є найбільш цінним капіталом будь-якого суспільства. Отже, ми маємо боротися за кожного громадянина, особливо за кожную молоду людину, яка може зробити рішучий крок і перетнути лінію розмежування у напрямку регіонів, підконтрольних українській владі. З цією метою на базі українських університетів з 2016 року працюють освітні центри «Донбас-Україна» та «Крим-Україна», які пропонують

спрощену процедуру вступу до закладів вищої освіти – без українського атестату, паспорта і сертифікатів ЗНО.

Завдяки цьому проєкту щороку біля 2 тисяч абітурієнтів з тимчасово окупованих територій (ТОТ) стають студентами українських вишів, що складає приблизно 10% від загальної кількості випускників на непідконтрольних територіях. Безперечно необхідно проводити інформаційні кампанії, створювати додаткові умови для залучення молоді з ТОТ на навчання в українських ЗВО. Саме цей напрям роботи університетів сприяє реінтеграції українського Донбасу та Криму.

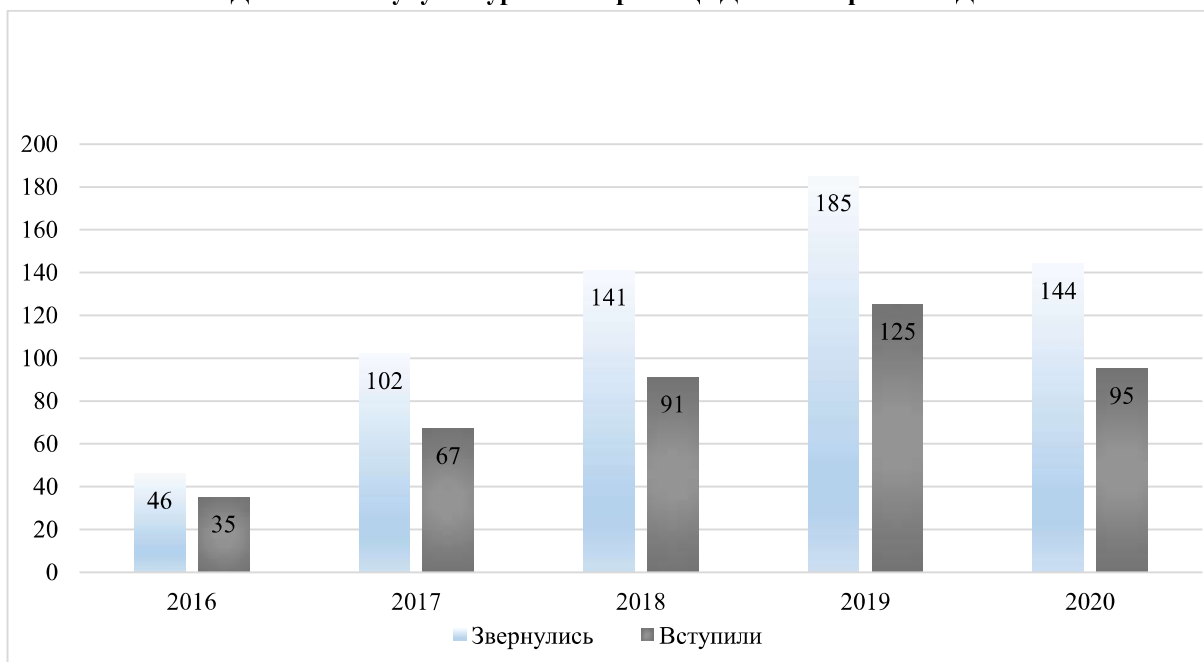
Виходячи з досвіду Маріупольського державного університету, кількість абітурієнтів, які прагнуть скористатися цією можливістю, з кожним роком зростає. Якщо в 2016 році завдяки роботі центру «Донбас-Україна» на навчання в МДУ було зараховано 35 вступників з тимчасово окупованих територій Донеччини і Луганщини і населених пунктів, розташованих поблизу лінії розмежування, то в 2019 році таких студентів було вже 125. І навіть протягом вступної кампанії 2020 року, яка проходила в умовах складної санітарно-епідеміологічної ситуації в країні, набір через центри «Донбас-Україна» і «Крим-Україна» склав 95 осіб.

Починаючи з 2020 року, такі центри працюють на базі 198-ми українських закладів вищої освіти. МДУ у 2020 році став не тільки найпопулярнішим ЗВО міста серед молоді з тимчасово окупованих територій, але й 4-м у рейтингу ОЦ «Донбас-Україна» в Україні.

Важливо й те, що переважна більшість абітурієнтів з ТОТ навчається на бюджетній формі й отримує стипендію. До того ж ці студенти мають право на першочергове заселення до гуртожитку, в тому числі і на період складання вступних іспитів. Тобто в МДУ створено всі умови для їх успішного вступу до університету. Як показує практика, після завершення навчання ця молодь лишається працювати в Україні.

Таблиця 1

Динаміка вступу абітурієнтів через ОЦ «Донбас-Україна» МДУ

Джерело: розроблено автором.

Ми розуміємо, що школярі, які навчаються на ТОТ, мають обмежений доступ до вивчення українознавчих предметів, які потрібні для вступу до українських вишів. Врахувавши цю потребу, у 2017 році викладачі Маріупольського державного університету спільно з вчителями і вчителями-методистами міста Маріуполя розробили та розмістили у відкритому доступі на навчальному порталі МДУ серію онлайн-курсів з українознавчих предметів: української мови, літератури, історії та географії [2].

Цей надзвичайно важливий проєкт був реалізований за підтримки Міністерства закордонних справ Литовської Республіки, Посольства Литви в Україні та організації «Lithuanian Development Cooperation». Дистанційне навчання доступне будь-якій особі без реєстрації та надання особистих даних.

Реінтеграція тимчасово окупованих територій Донбасу, які частиною населення країни вважаються ментально втраченими, це складний процес, який потребує об'єднання зусиль державної влади, місцевого муніципалітету, громадських організацій та окремих громадян. Значно посилять цей тандем представники академічної спільноти, які можуть запропонувати науковий погляд на різні економічні та соціальні явища. Так, вчені Маріупольського державного університету в якості експертів активно залучаються до розробки стратегій розвитку Маріуполя і Донецького регіону.

Поточну ситуацію, що склалася на Донбасі, вивчають й аналізують викладачі кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики МДУ разом зі студентами спеціальностей «Політологія» та «Міжнародні відносини». З 2016 по 2018 роки наші вчені проводили дослідження в рамках держбюджетної теми «Південно-східний регіон України в умовах суспільно-політичної кризи», а з 2019 року працюють над не менш значущою темою – «Повернення та переосвоєння тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях». Практичне значення цього наукового проекту полягає в розробці конкретних пропозицій, які можуть стати основою загальнодержавної політики переосвоєння регіону та виведення його з депресивного стану.

Таким чином, визначальними напрямками розвитку університету, що впливають на розвиток громади, в тому числі соціально-економічний, її трансформацію, сприяють реінтеграції окупованих територій є робота освітнього центру «Донбас-Україна» МДУ, проведення наукових досліджень, наукового супроводу діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування, міжнародні проекти університету, навчання іноземних студентів. Університет також виступає базою проведення важливих міжнародних, суспільно-політичних форумів, конференцій тощо, що сприяють приверненню уваги до міста та регіону, залученню інвестицій, міжнародної експертизи тощо.

Література

1. Маріуполь: Стратегія розвитку–2021. Маріупольська міська рада. – Режим доступу: [https://mariupolrada.gov.ua/uploads/ckeditor/Економіка/Стратегія 2021/Strategy-2021-UKR \(3\).pdf](https://mariupolrada.gov.ua/uploads/ckeditor/Економіка/Стратегія 2021/Strategy-2021-UKR (3).pdf).
2. Дистанційне навчання українознавчих курсів для учнів з тимчасово окупованих територій. – Режим доступу: <http://moodle.mdu.in.ua/course/index.php?categoryid=439>.
3. Трофименко М.В. Університети як рушійна сила публічної дипломатії України (на прикладі Маріупольського державного університету). Вісник МДУ. Серія. Історія. Політологія. № 25. С. 127-135.